Ч. 196 Четвер 3 (15) вересня 1898. Рік VIII

Виходить у Львові що дня (крім недїль і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє за вложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провинциї:
на цїлий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цїлий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно : . „ —·75
Поодиноке число 3 кр.

†

Наша Цїсарева.

З житя Цїсаревої.

Покійна Цїсарева Єлисавета походила з баварского княжого роду Віттельсбахів а іменно з лінїї сего роду Цвайбріккен-Біркенфельс. Отець єї кн. Максимілїян (помер в падолистї 1888 р.) був баварским ґенералом кавалєриї і мав за жінку княгиню Людвику наймолодшу доньку баварского короля Макса І. Із сего подружа було осьмеро дїтий: найстарший син Макс, другий Кароль Теодор, звістний загально лікар від очий; найстарша донька, Олена, віддана за кн. Турн-Таксіс (померла 1896); друга донька пізнїйше Цїсарева австрийска Єлисавета Амалїя Евгенїя (родила ся 24 грудня 1837 в Поссенгофен; трета донька Мария, пізнїйше жена короля обох Сицилий Франца II; четверта донька Матильда, віддала ся за ґр. Трані; пята донька Софія, пізнїйше княгиня д'Аленсон згоріла підчас пожару базару в Парижи; наймолодша дитина кн. Макс оженив ся з княг. Амалїєю Саско-Кобурґскою.

В серпни 1853 р. перебував наш Цїсар, тогди 23-лїтний мужчина, в Ішлю, а рівночасно була там і сестра Єго матери княг. Людвика з двома доньками Оленою і Єлисаветою. Дня 18 серпня був двірский баль і там побачено, як молодий Цїсар підчас котилїона особливо відзначував молоденьку княжну Єлисавету і вручив їй величаву китицю цьвітів. На другий день вже о 9 год. рано побачено Цїсарску карету перед готелем, де мешкала баварска княгиня з доньками. За хвильку опісля увійшов Цїсар до княг. Людвики. Коли відтак всї пішли до церкви на службу Божу і там єї вислухали, подвів Цїсар Франц Йосиф І княжну Єлисавету до престола і попросив сьвященика: Отче, поблагословіть нас! То моя суджена!

В цьвітни 1854 приїхала княжна Єлисавета до Відня і дня 24 цьвітня о 7 год. вечером відбуло ся вінчанє. Вінчав давний учитель Цїсаря кн.-архієпіскоп Равшер. Ще того самого року молоденька монархиня їздила з своїм Найдост. мужем на Мораву і до Чехії. В червни 1856 р. привела молода Цїсарева на сьвіт другу доньку Ґізелю, а в серпни 1858 р. уродив ся наслїдник престола, котрий опісля закінчив житє траґічною смертию. В цьвітни 1868 р. уродила ся наймолодша дитина Архікняг. Валерия. Архікняг. Ґізеля віддала ся за кн. Леопольда баварского, а Валерия за Архікн. Франца Сальватора.

Покійна Цїсарева відзначала ся красою душі і тїла. За молодих лїт весь сьвіт подивляв єї красу а Віденцї гордились своєю красною Цїсаревою. Покійна Цїсарева держала ся здалека від всяких справ полїтичних, а за то займала ся дуже пильно науками, читала богато і учила ся всїляких язиків. Від часу траґічної смерти пок. Архікн. Рудольфа Цїсарева заєдно сумувала, була пригноблена і почала знемагати а перед кількома роками проявилась була у неї навіть хороба серця, котра однакож не була так небезпечна, щоби вже в недалекім часї могла була грозити катастрофою. Як би не злобна рука злочинця, Цїсарева могла би була жити ще богато лїт.

Жалібні манїфестациї.

Вчера відбули ся у Львові заупокійні богослуженя в латиньскій катедрі, де богослуженє відправив Впреосьв. Архієп. Моравский, в руской соборній церкви сьв. Юра, де правив мітрат Білецкий і в вірменьскій церкви, де правив Впреосьв. Архієп. Ісакович. Так само відбули ся богослуженя в греко-православній церкві та в жидівскій сьвятинї. Рівночасно відбували ся богослуженя і по инших церквах для молодїжи шкільної.

По богослуженях приймав Є. Ексц. п. Намістник ґр. Пініньский репрезентациї і депутациї, що приходили складати на єго руки вирази сочувства для Монарха і жалю з причини так траґічної смерти покійної Цїсаревої. Явили ся Є. Ексц. п. Маршалок краєвий на чолї Видїлу краєвого, Архієпіскопи Моравский і Ісакович, гр. кат. капітула під проводом мітрата Білецкого і много инших репрезентаций і депутаций а між тими і репрезентанти клюбу руских послів та всїх руских товариств.

Похорон Монархинї.

О скілько доси можна знати, приїдуть на похорон до Відня нїмецкий цїсар, король саский, князь реґент баварский і всї князї баварскі. Чи приїде і король Гумберт — не знати. Росия, Анґлїя, Італїя і всї инші держави вишлють своїх репрезентантів. Після виданого вже церемонїялу домовину з тїлом перенесуть завтра вечером з двірця в торжественнім поході до Бурґу. Тїло буде виставлене для публики в пятницю від 8 рано до 5 по полудни і в суботу від 8 рано до 12 в полудне. В суботу о 4 год. по полудни буде тїло перенесене торжественно до церкви ОО. Капуцинів і в присутности Цїсаря зложене до гробницї.

3)

Чудеса сьвіта.

(Дальша серия).

II.

Як виглядає дорога землї. — Пори року. — Змінність нахиленя екліптики і два инші рухи землї або прецисия і нутация.

(Дальше).

Возьмім наконець ще третий случай: Нехай би земля так само, як і тепер, обертала ся що дня доокола своєї оси а рівночасно і доокола сонця; але нехайби єї дорога не ішла косо до рівника, лиш таки самим рівником, значить ся, нехай би земля осею не була нахилена. Що вийшло би тогди з того? На всїй земли був би тогди день через цїлий рік, всюди однаково довгий, не було би нї довшого, нї коротшого. Сонце в полудне не піднималось би на лїто висше, анї на зиму не спускало би ся низше; на цїлій земли стояло би оно в полудне через цїлий рік однаково високо. Найвисше стояло би завсїгди понад серединою землї і так би там палило, що там мусїла би настати вічна посуха; оно би не підходило від рівника щораз близше до бігунів і не огрівало би їх, а в наслїдок того на бігунах і близько них була би завсїгди страшенна студінь. Тогди не могли би люди жити в тій полосї, що іде серединою землї, бо там була би страшенна спека і посуха; так само не могли би жити близько бігунів, бо там була би страшенна студінь; для людий оставалась би тогди ще лиш та полоса, що іде більше менше серединою межи рівником на земли а бігунами, отже та, в котрій ми нинї живемо, а котру називаємо умірно теплою. Житє наше мусїло би тогди бути зовсїм инакше, як тепер.

Мудрість Божа, заким ще дала житє родови людскому, зарадила тому всему лиху наперед дуже простим і майже незначним способом, нахиляючи вісь землї до єї дороги. То нахиленє єсть отже причиною того, що настають пори року; оно єсть жерелом всего блага, яким нас надїляють сили природи на земли. Отже придивім ся близше, як то діє ся.

Нарисуйте собі ще раз таку еліпсу, як та, що про ню була повисше бесїда. Подумайте собі, що в єї серединї стоїть сонце. Оно поправдї не стоїть, як знаємо, в самім осередку, лиш в однім огнищи еліпси, але то нам зовсїм не шкодить подумати собі, що оно стоїть в самій серединї. Поставте-ж тепер в тім осередку еліпси, там, де нїби стоїть сонце, рівний патичок простїсенько (прямовисно) до гори. Той патичок буде тогди осею тої площі, котру займає дорога землї. Возьміть же тепер другий патичок і поставте єго в то саме місце, де і тамтой, але відхиліть єго від тамтого о 23 степенїв і 27 мінут; по сїм другім патичку будете видїти, о скілько стоїть вісь землї косо до оси площі своєї дороги, або о скілько вісь землї єсть нахилена до своєї дороги. Встроміть же тепер той патичок в кругленьку барабольку (або яку иншу кульку); барабулька буде нам тогди представляти нашу землю з єї осию. Поставте відтак в середину еліпси, замість того першого патичка кусник запаленої сьвічки; то буде сьвітяче сонце. Возьміть тепер до рук барабольку-землю з єї осию, поставте на еліпсї, та відхиліть єї тепер від сьвічки так само як перед тим був відхилений той другий патичок, що тепер в барабольці, від першого на тім місця, де стоїть сьвічка. Ведіть же тепер барабольку-землю по еліпсї (дорозї землї) доокола сьвічки-сонця, але так, щоби вісь була завсїгди однаково нахилена, і уважайте, яка часть з тої барабольки-землї буде ясна а яка темна. Тут пригадаємо ще, що в тих місцях, де патичок (вісь) виходить з барабольки, суть бігуни; то місце, що стоїть до гори, єсть бігуном північним, а то, що стоїть в долину, єсть полудневим.

А може спитаєте, звідки зачинати і в котрий бік вести барабольку-землю по єї дорозї? Вести треба від лївого боку до правого, від заходу на всхід, а зачинати можна звідки небудь. Зачнім же від довшого кінця еліпси, там, де через оба огнища еліпси єсть витягнена лїнія, (більший промір еліпси), і уважаймо при тім на тїнь і сьвітло на барабольці-земли. Тут

Злочинець.

Убийник Люккені признав ся, що купив пильник в Люзанні, але тогди ще не думав о тім, що забє якусь високопоставлену особу; хотів лиш мати штилет. Він признає, що не мав до покійної Цісаревої ніякого гніву, але він мусів когось убити. Впрочім він говорить о своїм убийстві з певного рода вдоволенєм і не оказує зовсім ніякого жалю. Люккені був звістний в тих кругах, в яких обертав ся, яко чоловік не конче честний, мовчаливий, котрий аж тогди ставав говірливий, коли випив. Тогди сьпівав анархістичні пісні. Женевскі ґазети доносять, що ґрупа анархістів, до котрої належав Люккені ухвалила була перед двома місяцями, що ще перед 1 жовтня має бути заштилетований якийсь монарх. Згоджено ся тогди, що то має бути король Гумберт. Француска полїция довідала ся тогди о тім і не допущено до замаху. Отже на дві неділї перед убийством мали бути другі такі збори і тогди підозрівано Люккені'го, що то він зрадив тайну. Тогди він заприсяг ся перед своїми товаришами, що до місяця убє якогось короля або королеву.

Новинки.

Львів дня 14-го вересня 1898.

— Заупокійне богослуженє за душу Цісаревої Єлисавети відбуло ся вчера рано о 9-ій годині в митрополитальнім храмі сьв. Георгія. Соборну службу відправив о. митрат Білецкий в сослуженю капітули при хорошім хорі інститута дяківского. По середині церкви, посеред буйних цьвітів і палаючого сьвітла, красував ся на тетраподї портрет незабутної Цісаревої. Власти сьвітскі і войскові явили ся в сильним комплєті. З послів явив ся проф. Вахнянин і о. Танячкевич. Інституциї рускі вислали своїх делєгатів. Руска інтелїґенция явила ся дуже численно і враз з вірними заповнила церков, шлючи горячі і щирі молитви за упокій души неповинної жертви. По службі Божій відправлено парастас.

— Є. Е. п. Намістник гр. Пініньский принимав вчера о 11-ій годині рано кондоленцийні депутациї начальників поодиноких дикастерий, Видїлу краєвого, ради міста Львова, всяких інституций, корпорацний і товариств. В імени руских послів краєвого сойму і державної Ради зложив кондоленцию Цісареви пос. Вахнянин. „Прошу Ексцеленциї зложити Найяснїйшому Пану в тяжкім Єго горю найщирїйше сочувство від руских послів краєвого сойму і ради державної". Екск. Намістник відповів: „Подам се до відомости Єго Величества". Рускі товариства і інституциї зложили в комплєті свою кондоленцию.

— З причини похорону бл. п. Цісаревої не буде науки у всїх львівских школах в суботу дня 17 с. м.

— Перенесеня. Дирекция почт і телеґрафів перенесла почтових асистентів: Йос. Туркавского з Горлиць до Станиславова і Володисл. Гарана з Коросна до Тернополя.

— В ц. к. академічній ґімназиї у Львові розпочинає ся письменний іспит зрілости в понедїлок дня 19-го вересня о годині 8-ій рано. Устний іспит зачне ся в середу дня 28-го вересня.

— Іспит з жіночих робіт ручних відбуде ся в ц. к. семинариї учительскій в Сокали дня 10 жовтня с. р. Кандидатки, що суть учительками при школах публичних, мають внести поданя через окружні Ради шкільні, а ті, що не занимають публичних посад, прямо до дирекциї семинариї учительскої в Сокали, найпізнїйше до 30 вересня с. р. До поданя треба долучити: 1. метрику уродженя в доказ, що кандидатка скінчила 18 рік житя; 2. сьвідоцтво здоровля, виставлене лїкарем повітовим; 3. сьвідоцтво з укінченої школи видїлової, або докази приватної науки; 4. сьвідоцтво моральности, наколи кандидатка не є занята при публичних школах; 5. виказ переробленого до іспиту матеріялу наукового; 6. жіночі роботи, виконані власноручно, належить предложити при устнім іспиті.

— Атмосферичне явище. З Болехова доносять: В ночи з 11 на 12 с. м. о годині $10^1/_2$ бачено в околици Болехова в полудневo-всхідній стороні сьвітло в види стовпів, що пересували ся з півночи на полуднє і назад. Ті стовпи появляючі ся один за другим, поширювали ся і зміняли заедно краску. Насамперед появили ся в рожевій красцї, відтак змінили ся на синяву, темно-синю а вкінци на темно-червону і розбігли ся як мрака. То явище показало ся рівночасно в двох місцях; в однім, більше на північ висуненім, краски були яркійші, як в місци полудневім.

— Замахи без кінця. Orszagos Hirlap доносить, що перед кількома днями пробовано також замаху на архикнязя Людвика Віктора в Аббациї. Архикнязь зауважав, що якийсь чоловік з грубою палицею в руках, від кількох днів ходить за ним крок в крок. Вкінци знетерпеливлений відвернув ся і зловив підозріного чоловіка за руку, але сей вирвав ся і утїк. Доси не знати, хто се міг бути. — В Сан Ремо дня 6-го вересня с. р. якийсь волоцюга, на імя Булїоне, хотів замордувати інспектора італїяньскої полїциї Біянкінього і пхнув єго сильно три рази штилетом в груди і в плечі. Інспекторова товаришила жінка, котра в страшній хвили зловила злочинника за рамя і ослабила в сей спосіб силу ударів, так, що тяжко ранений чоловік остане при житю.

— Наслідки пияньства. Два господарі Ільницкий і Опацкий, з Вигнанки під Чортковом розпочали по пиятиці дня 11 с. м. бійку, в котрій Ільницкий потерпів легкі побої. Коли розійшли ся, Ільницкий уложив плян мести. Пізним вечером засїв на Опацкого і кинув ся на него з ножем та тяжко єго поранив. Ільницкого зловлено і арештовано, а Гарасима Опацкого відвезено до войскового шпиталя, де мимо лїкарскої помочи за кілька хвиль помер. Опацкий мав 44 лїт.

— Пожар електричних заведень в Женеві. Дня 7 с. м. погоріли в Женеві електричні заведеня, котрі достарчали місту осьвітленя. З 150 метрів квадратових забудовань полишило ся хиба 25. Всї машини знищені. Пожар розпочав ся о годині 10-ій вечером і мимо скорого ратунку угашено єго аж три години пізнїйше. Служба ледве спасла житє. Шкоди величезні. Ті заведеня побудовані 1896 р. коштом 5 мілїонів франків.

Господарство, промисл, торговля, ґіґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Впорядкована наука господарства. (І. Рільництво.) §. 3. Вплив тепла сонця (клїмат). Сонце дає земли не лиш сьвітло, але й тепло, котре передовсїм огріває воздух. Одну часть тепла (пяту часть, що найбільше трету) задержує воздух, другу часть віддає земля назад і то тепло огріває передовсїм ті ростини, що близько землї. Сонце дає земли завсїгди однакову скількість тепла, а мимо того теплота воздуха а тим самим і клїмат бувають в ріжних сторонах землї дуже неоднакові. А причиною того єсть ось що: 1) Ґеоґрафічне положенє. Чим дальше від рівника на північ, тим більше проміне сонця паде на землю косо і тим менше огріває єї. — 2) Висота якоїсь місцевости понад морем. (У нас рахує ся ту висоту від поверхнї Адрийского моря і каже ся н. пр. якась місцевість лежить на 150 або на 200 і т. д. метрів понад поверхнею моря, — розуміє ся Адрийского). Чим висша місцевість, тим менша там теплота. Найлїпше можна то пізнати по високих горах. Сподом н. пр. росте всяка садовина і виноград, а на вершках суть вічні сніги. При сїм важна ще й та обставина, чи місцевість яка лежить близше рівника, чи дальше від него. В теплій полосї можна займати ся рільництвом ще у висоті 4000 метрів понад морем, а на півночи н. пр. в Швециї, не удає ся збіже вже на висоті звиш 100 метрів понад морем. — 3) Близьке сусїдство моря або великих вод. Де єсть морске підсонє (клїмат) там буває зима не дуже студена а лїто не дуже горяче. В сторонах далеких від моря, з т. зв. „континентальним підсонєм", бувають

мусимо зараз ще й то сказати, що все було би далеко лїпше видко, як би елїпса була зроблена з дроту а по нїй посувала ся зовсїм кругла кулька так, що дріт переходив би через сам осередок землї.

Отже зараз в сїм першім місци вісь землї буде нахилена до своєї дороги на 23 степенїв і 27 минут; земля-барабулька для того відхилить ся своїм горішним кінцем (північним бігуном) від сонця-сьвічки а долїшним кінцем (полудневим бігуном) нахилить ся до сонця. Цїлий північний бігун буде в тїни, а за то полудневий буде цїлий в сьвітлї. В тій хвили, коли то само діє ся на правдивій земли, єсть на нїй на півночи найкоротший день. Коли би ми ще на земли барабульцї зазначили собі ниточкою рівник, а від сьвічки до того рівника потягнули просту лїнію, то побачили би, що рівник був би понад тою лїнією, значить ся, правдиве сонце в тій порі спускає ся понизше рівника, отже в полудне стоїть найнизше на небі. На земли єсть тогди зима і сонце дійшло до зимового звороту сонця, коли то ніч (тїнь на земли) триває на півночи найдовше, а день (сьвітло) найкоротше. Проміне сонця паде на північну півкулю косо і не засягає аж до бігуна, бо вісь а з нею і цїла земля єсть відхилена від сонця; оно тогди не огріває добре землї і єсть студінь або зима.

Посуваймо-ж дальше барабульку до правої руки, не зміняючи нахиленя оси. Чим дальше будемо посувати, побачимо, що тим більше сьвітло від сонця-сьвічки буде підходити до північного бігуна, а тїнь з него уступати, значить ся, день на правдивій земли буде ставати що раз довший, а ніч щораз коротша. Наконець присунемо нашу барабольку в таке місце, що сьвітло від сонця-сьвічки займе на нїй як-раз цїлу половину, від бігуна до бігуна, а друга половина буде в тїни. В тій хвили настає зрівнанє дня з ночию, і розпочинає ся весна на земли. Місце на небі, в котрім в тій хвили земля знаходить ся на своїй дорозі, називає ся весняною точкою і єсть длятого для нас дуже важне, що від него — як то ще пізнїйше побачимо — зачинає ся всяке численє. Тут також мусимо додати, що земля в сїй порі свого руху на дорозї віддалює ся що раз дальше від сонця.

Коли від сего місця будемо знову дальше посувати нашу барабольку по елїпсї, довкола сонця-сьвічки, а все не зміняючи нахиленя оси, то сьвітло на нїй буде переходити що раз дальше поза північний бігун, а противно полудневий бігун буде входити щораз дальше в тїнь, значить ся на північній півкули буде день ставати щораз довший, на полудневій щораз коротший. Коли наконець станемо з нашою барабулькою як-раз проти того місця, звідки ми зачали єї посувати, земля-барабулька буде горішним (північним) кінцем нахилена до сонця-сьвічки і цїлий бігун буде тогди в сьвітлї, значить ся, сьвітло займило найдальшу часть на півночи і навіть на бігуні видко сонце. На північній півкули тогди найбільше сьвітла, значить ся, день єсть найдовший, а найменше тїни, значить ся, ніч єсть найкоротша. Тогди отже єсть лїто. Коли тепер так само, як в першім примірі, подивимо ся, як стоїть рівник землї проти сонця, то побачимо, що він спустив ся найнизше від простої лїнії, котра іде від сонця до землї, або на відворот кажемо, що сонце підійшло найвисше понад рівник, дійшло до лїтного звороту.

Тут мусимо зараз додати, що земля, доходячи до сего місця, віддалює ся найдальше від сонця і приходить в так звану даль сонця або апгелїюм рух єї слабне щораз більше, бо й притягаюча сила сонця з віддаленем землї ослабає. Проміне сонця в сїм місци паде на землю в північній стороні найпростійше і огріває єї найбільше, отже маємо лїто.

Так отже перейшла наша земля-барабулька три пори року. Посуваймо-ж єї ще дальше так само, не зміняючи нахиленя оси. Скоро лиш трохи дальше єї посунемо, побачимо зараз, що сьвітло і тїнь зачинають на нїй зміняти ся. Сьвітло з північного бігуна зачинає чим раз більше уступати а на его місце приходить чим раз більше тїнь. Коли придивимо ся лїпше рівникови (білій ниточцї на барабульцї), то побачимо, що він супротив простої лїнії від сонця-сьвічки до середини барабульки, буде чим раз більше підоймати ся. Накопець прийде земля-барабулька в таке місце на елїпсї, що рівник стане просто з тою лїнією, а сьвітло і тїнь на

зима дуже остра, а лїто дуже горяче. Західна часть Европи з многими заливами, має морский клїмат, всхідна Европа, далека від моря, має клїмат континентальний. З того походить, що деякі ростини в сторонах з морским клїматом, удають ся хоч би й дальше на півночи, де они при континентальнім клїматї не могли вже удавати ся; але й на відворот, деякі ростини, що лїтом потребують великої теплоти, щоби доспіли, в морскім клїматї не зможуть доспіти. В Чехії н. пр. росте знаменитий виноград, котрий в Анґлїї і Ірляндиї не може вже доспіти. — Напрям і спад нив: Зубіча, похилені на всхід і полудне, суть довше виставлені на сьвітло сонця, як ті, що похилені на захід і північ. Тамті бувають сухі і теплі, сї холодні і вогкі. Тяжкий глинистий ґрунт ліпший, коли похилений легко на полудне; але легкий пісковатий ґрунт скоро похилений на полудне, огріває ся за сильно і висихає. На полудневих спадах збіже легко вимерзає, бо часте таяне і замерзане землї витягає ростини з ґрунту. — 5) Близьке сусїдство гір і лїсів. Високі гори, положені на полудни а покриті снїгами, б. вають часто через то шкідливі для ростин, що на весну настає легко скора зміна тепла і студени. Близькі гори і лїси зменшають теплоту і дощі бувають там сильнїйші як на великих рівнинах. Лїсисті гори хоронять від острих вітрів і дають можність управляти ростини, що потребують лагідного клїмату. Лїси забезпечують від піскових видм і впливають так само як великі води, зменшають спеку і студїнь. В сторонах, де вирубано лїси, бувають лїтом більші спеки а зимою більша студїнь, тай дощі не розділяють ся користно на поодинокі пори року. — 5) Переважність вітрів: Полудневі вітри туть теплі; західні приносять звичайно дощ; північні і всхідні суть в зимі причиною сухої студени а в лїтї заповідають довгу красну погоду.

— Материнка яко лїк від зарази пискової і ратичної. Вже від довшого часу говорять, що материнка єсть добрим лїком від зарази пискової і ратичної. В ріжних краях роблено проби з материнкою і показало ся, що єсть в тім щось правди. Недавно тому роблено проби в Тироли, де часть зараженої худоби лїчено т. зв. лїзолем, а часть напаром з материнки. В однім і в другім случаю обмивано писок і ратицї насамперед теплою водою а відтак аж лїзолем або материнкою. Показало ся притім, що штуки лїчені лїзолем приходили до здоровля пересїчно в 16 і пів днях а штуки, лїчені материнкою приходили до здоровля вже в 14 днях. Виходило би з того, що материнка єсть дїйстно добрим лїком. Але брак ще одної проби, а іменно, в якім часї подужала би заражена худоба, як би єї промивати лиш самою чистою водою. А всеж-таки годить ся уживати материнки в лїченю худоби від зарази пискової і ратичної, бо видко, що таки материнка щось помагає. Она, бачите, має в собі етеричний (легко улїтаючий олїєць) а в нїм знаходить ся твориво, зване „тимолем", котре має то свойство, що хоронить від гнили. Матиринку на лїк треба збирати в порі, коли цвите, сушить ся, а відтак на 1 кільо сушеної наливає ся 10 лїтрів кипятку і прикриває начинє а коли напар натягне і вистигне, зливає ся его до бутлї. Найлїпше робити що дня сьвіжий напар.

— Паста з овочів. Всїляку садовину, коли хто не знає, що з нею зробити, квасницї і падалицї можна зужиткувати в той спосіб, що робить ся з неї пасту. До робленя на більші розміри треба би мати відповідну сушарню, але для домашного ужитку можна пасту сушити в печи або в т. зв. братрурі. Пасту з овочів робить ся так: Яблока і грушки розкраває ся на кусні, наливає ся на то тілько води, кілько потреба до завареня і варить ся так, щоби добре розварили ся. Коли вистигнуть, перетирає ся їх через сито і до тої перетертої маси додає ся 60 до 100 ґрамів цукру на пів кільо. Цукру можна додавати більше або менше після того, як хто хоче і яка єсть садовина, чи більше, чи менше квасна. Масу ту варить ся дальше, доки аж добре не згусне, так, щоби в нїй ложка стояла, при чім треба єї заєдно мішати. Відтак вистелює ся бляху чистим папером, накладає ся на него розварену масу як тїсто на пів центиметра або на центиметер грубо і всуває ся в піч та сушить ся. Коли вже маса висхне, виймає ся єї, обертає ся до гори папером, папір намочує ся, а відтак здоймає ся з маси, а цїлу масу крає ся на рівні подовгасті таблички, котрі можна ще раз на короткий час вложити до печи. По висушеню паста готова і треба єї переховувати в сухім місци.

Переписка господарска.

М. в Т.: 1) Як і коли справляти грядки під цьвіти? Грядки під цьвіти справляє ся тогди, коли взагалї розпочинає ся робота в городї. Дещо можна вже й в осени зробити, як н. пр. скопати землю. Найважнїйша річ в тім, щоби прилагодити собі добру землю компостову, котру з весни треба розкинути рівномірно на тепер вже скопаних грядках і перекопати. Впрочім треба знати, якої землї вимагають які цьвіти і після того грядки справляти. Взагалї вистане лиш сам компост. — 2) Якого навозу давати під ґрунт пісковатий. Коли то розходить ся о город, то треба до дуже пісковатого ґрунту домішувати глину, навозити намулом зі ставу або яких калабань, землею з ровів, додавати попелу і т. п. Пісковатий ґрунт в поли справляє ся марґлем, гноєм з під рогатої худоби і зеленим гноєм.

Вісти торговельні.

Цїна збіжа: Відень 8 вересня: Пшениця 8.50—9.55; жито 7.10—7.50; ячмінь 6.95—9.15 овес 5.80—6.75. — Тернопіль 3. вересня: пшениця 8.10—8.15; жито 6.20—6.30; ячмінь 5.00—5.25; овес 5.10—5.25; кукуруза (стара) 4.70—4.80; гречка 7.35—.760. — Чернівцї 12. вересня: Пшениця 8.20—8.40; жито 6.80—6.85; ячмінь (броварний) 5.75—6.25; овес 4.85—5.—; ріпак 10.50—10.75; кукуруза 4.75—4.85. — Будапешт 8. вересня: Пшениця 8.55—9.30; жито 6.75—6.90; ячмінь 7.50—9.50; овес 5.40—5.70 — Цїна за 100 кільо.

Торг збіжевий.

Львів дня 13-го вересня: Пшениця 8·30 до 8·50 зр.; жито 6·30 до 7·60; ячмінь броварний 6·— до 7·—; ячмінь пашний 5·— до 5·50 овес 5·75 до 6·20; ріпак 11·— до 11·25; горох 0·— до 0·—; вика 0·— до 0·—; насїнє льняне —·— до —·—; сїмя конопельне —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик 0·— до 0·—; гречка 8·50 до 9·—; конюшина червона галицка —·— до —·—; шведска —·— до —·—; біла —·— до —·—; тимотка —·— до —·— ганиж —·— до —·—; кукуруза стара 5·30 до 5·50; нова —·— до —·—; хміль —·— до —·—.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Відень 14 вересня. Бурмістр Люеґер і віцебурмістр вийдуть завтра по тїло Цїсаревої на дворець Західної зелїзницї разом з иншими достойниками. — Голова міста Москви прислав на руки бурмістра Люеґера телеґраму з щирим сочувством.

Відень 14. вересня. Льокальна кореспонденция доносить, що на похорон Цїсаревої приїдуть до Відня також королї румуньский і сербский.

Триєст 14 вересня. Вчера вечером рушило яких 200 людий до льокалю італїяньского товариства ґімнастичного, щоби его боронити нїби то від якогось нападу. Полїция і войско, думаючи що то демонстрация, окружили їх і арештували 120 людий. При декотрих знайдено оружиє.

Ґрац 14 вересня. При виборах до ради громадскої з третого круга побідили кандидати нїмецкого комітету.

Кандия 14 вересня. Товпа християн кретийских машерує до Кандиї: бійка з магометанами грозить безпосередно.

Константинополь 14 вересня. Зачувати, що правительство російске повідомило кабінети в Льондонї, Римі і Парижи що з Одеси відійшло 100 мужа піхоти, 24 жандармів і 25 конний тренів на Крету, а в слїдуючім тиждни відійдуть дальші помічні войска. З Франциї відплив панцирний корабель з 800 вояками на Крету.

барабольцї займуть як-раз по половинї з неї, значить ся, день малїє що-раз більше а ніч стає щораз більша, аж наконець день рівнає ся з ночию. То єсть осїнне зрівнане дня з ночию. Проміне сонця паде тепер щораз менше просто на землю, іде що-раз більше косо, а на земли стає що-раз холоднїйше.

Тут мусимо ще додати, що земля зближає ся тепер що-раз більше до сонця а вслїд за тим рух єї стає що раз більший.

Коли наконець будемо землю-барабольку посувати ще дальше по еліпсї, то будемо видїти, як тїнь на нїй буде що-раз більше займати північну півкулю, а сьвітло буде з неї що раз більше уступати, значить ся, ночи будуть ставати що-раз довші а днї що-раз коротші. Рівник буде що-раз більше піднимати ся понад просту лїнїю від сонця до осередка землї, або що то саме значить (дивлячись з землї на сонце) сонце буде спускати ся, що-раз низше рівника. Проміне его буде падати щораз більше косо на землю, не буде могло єї добре огрівати і зачне ся студїнь або зима. Наконець стане наша земля барабулька знов в тім місци, з котрого вийшла. Тїнь займе найбільшу часть північної півкулї а сьвітло найменшу часть, значить ся, ніч буде найдовша, а день найкоротший або настане зимовий зворот сонця. Зовсїм противно буде дїяти ся на полудневій півкули. Там буде тїнь що-раз більше уступати, а сьвітло буде займати цїлий бігун; день буде там найдовший, а ніч найкоротша; сонце підійде там найвисше в гору, а его проміне буде там тогди падати найпростїйше і найбільше буде огрівати землю. Підчас коли на північній півкули буде зима, на полудневій буде лїто.

Тут треба ще додати, що земля в сїм місци підходить найблизше до сонця, стає в его близи або в т. зв. перігелїюм. Рух землї на єї дорозї єсть тут найбільший.

Із сего видимо дуже ясно, як само нахилене оси викликує на земли чотири рази до року великі зміни, пори року, і то на переміну: раз на північній, другий раз на полудневій півкули. Се нам пояснює зараз, длячого нам здає ся, що від зими до лїта сонце в полудне підносить ся щораз висше, а длячого від лїта до зими сонце сходить в полудне що раз низше. Нахилене оси поясняє нам в дуже простий і легко тепер понятний спосіб, для чого два рази до року ніч зрівнує ся з днем, длячого раз до року буває день найдовший а ніч пайкоротша, а раз до року знову ніч найдовша а день найкоротший. Подумаймож собі ще до того нахиленя, що земля заєдно обертає ся доокола своєї оси, а зараз стане нам ясно, длячого від зими до лїта сонце сходить і заходить щораз дальше від того місця, де стоїть в полудне, а длячого від лїта до зими сходить і заходить щораз близше до того місця, де стоїть в полудне.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).